

OSSERVATORIO LETTERARIO

*** Ferrara e l'Altrove ***

Magyar nyelvű online melléklet - Supplemento online in lingua ungherese

Ferrara, 2006. december 05. kedd

© B. Tamás-Tarr Melinda

FERRARA, AHOL LAKOM

Este-kastély Fotó © B. Tamás-Tarr Melinda

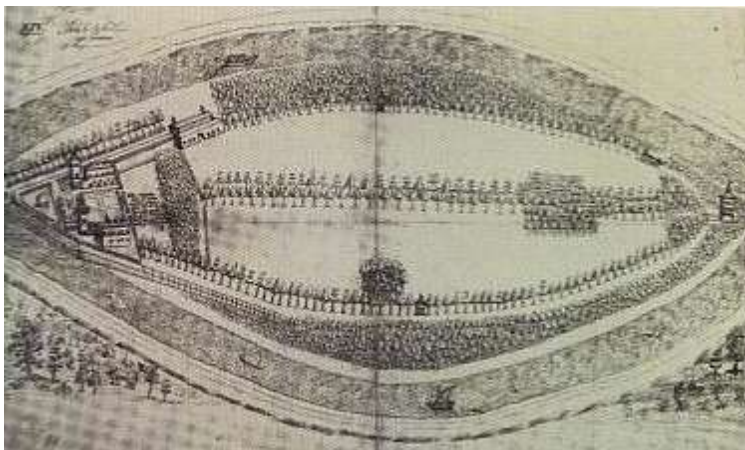
A közelmúltban három részben bajorországi barangolásomról számoltam be. Most röviden bemutatnám, Ferrarát, ahol 23 esztendeje lakom.

Ferrarának széles utcájáról, mégha hiányzik is a villamos, s valamivel keskenyebb, Debrecen fő utcája jut eszembe, amely összeköti a vasútállomást a híres Nagyerdővel.

A város 2003. augusztus 15-én töltötte be 1305. évét. Egy antik emlékirat szerint 698. augusztus 15-én, a bolognaiak és ravennaiak üldözése következtében az emberek erre a területre menekültek. Acarino D'Este csónakokból készített hídján keltek át a menekültek a Pó folyón.

A jelenleg kb. 153 ezer lélekszámú város 9 m-re a tengerszintmagasságtól, a Pó-síkságon, a folyó jobb oldalán terül el. Amikor sűrű ködfátyolba burkolózik a város - ami bizony nagyon gyakori - óhatatlanul a mi Krúdy Gyulánk ködlovagjai jutnak eszembe.

Nincsenek sem irodalmi forrásaink, sem dokumentumok, de még sem késő ókori és kora középkori térségről sem ábrák, de egy biztos kiinduló pont van, a Pó folyó, amelynek medre nem a mostani helyen húzódott. A folyó fő ága nem Pontelagoscúronál húzódott – mint most –, hanem sokkal délebbre a jelenlegi Carlo Mayer és Ripagrande úton, valamint a Ghiara út vonalán, a mostani belvárosban. A Ripagrande út

Belvedere folyami szigete

neve is erre a tényre utal: rípa (= riva) grande, azaz nagy folyópart. Az akkor széles folyamú, bő vizű, impozáns Pó folyami szigeteket formált, s a Belvedere és S. Antonio in Polesine földrajzi nevek erre az akkori jelenségre vezethetők vissza. Egy hatalmas vízfelülettel borított területet kell elképzelnünk a folyó ágaiból kiemelkedő dombokkal és felszínre került földterületekkel. Állóvizek voltak a folyó északi részén, amin később megindult az urbanizálódás, ez volt az említett, északi Carlo Mayer – Ripagrande tengely. A másik

nagy területet, Saltospanót völgyek, erdők e műveletlen földek borították, magukba foglalva a Bologna és Ferrara között elterülő síkságot. A városhoz legközelebb eső rész a mai Chiesa del Fosso és S. Martino – Sammartinának nevezték – volt és a XV. században Leonello d'Este száríttatta ki. A legmagasabb pont azon a részen volt, ahol a folyó kettéágazott és sodrását dél felé (Po di Primaro) és északra (Po di Volano) folytatta.

A jelenlegi Po di Volano S. Giogionál

Ebben az ékben, a IX és XI. század között épült Ferrara Szt. Györgynek (S. Giorgio) – aki egyébként Ferrara védőszentje - ajánlott katedrális (ld. a cikk végén). Ezen esemény előtt, s még a város első középkori magjának kialakulása előtt (VII. sz.) e területen vezetett egy fontos római út, amely Dél-Venetót Ravennával kötötte össze. Erről a Garibaldi utca alatti talált régészeti leletek tanúskodnak. Ez az út átszelte a Pót, S. Antoniónak (Szt. Antal) nevezett folyami szigetet, ahol alacsony volt a folyó vízállása, s ez megkönnyítette a folyón keresztüli

forgalmat. Az akkori térségbeli gázló létezéséről a helynév tanúskodik, amely elkíséri a ferrarai templomok legrégebbijét: S. Maria in Vadót (= del Guado; guado = gázló).

Ettől nem messze, a folyó bal partján a mostani Porta di S. Pietro (Szt. Péter kapuja) utcában kellett lennie egy széles sávban enyhén kiemelkedő területnek, amelyet a mai nagyon enyhén emelkedő utcák tanúsítanak a sík alföldi városban: itt, ezen a vízi területen nőtt ki Ferrara régi városmagja. Hogy mikor történt a középkori városmag keletkezése, nem tudni pontosan, ugyanis egyetlen dokumentum nincs a város születéséről, városalapítási okiratok sincsenek. 757-ben jelenik meg az első dokumentum, ami arról tanúskodik, hogy már jó ideje létezik ez a város és van egy nagyon egyszerű közigazgatási szervezete. Azután évszázadok alatt egyre fejlődött. Nem volt sem krónikás, sem egykori történész, aki hátrahagyhatott volna ismereteket Ferrara történetének kezdeteiről. Ellenben volt egy nagyon híres oklevélhamisító, aki egy hamis oklevelet állított ki, amely szerint 423-ban II. Teodóziusz császár alapította meg a bolognai egyetemet. Világos, hogy ez az oklevél hamisítvány, még akkor is, ha a bolognai egyetem Itália egyik legrégebbi egyeteme, de nem nyúlik vissza ezekre az évekre az alapítása. A kutatások során kiderítették, hogy ez az oklevél 1223-1234 évekbeli hamisítvány.¹

Ferrara az Este-hercegség székhelye volt a középkorban, s igen nagy szerepe volt a reneszánsz életében; ebben a városban született Ludovico Ariosto, az "Orlando Furioso" költője és itt élt egy darabig Torquato Tasso is. Visszatérve Ariostóra, híres Alfonso D'Este fivérének, Hippolit D'Este kardinális visszautasítása, akit nem követett Magyarországra, amikor ez utóbbit Buda püspökévé nevezték ki. Ki kell emelni jeles festőiskoláját, amelyet Cosmé Tura, Francesco del Cossa, Ercole Roberti, Lorenzo Costa, Rosso Rossi fémjeleztek.

Este-kastély

A város fénykorának (1383-1570) középpontját a Castello Estense jelképezi a régi város szívében, a belvárosban, amely még most is impozáns és méltóságteljesen figyelmeztet a régmúltra. Hatalmas, tipikus középkori vizesárokkal körülvett téglavár komoran emelkedik ki még most is a környező épületek közül. Bástyaival a zsarnokság mementója. E sötét hangulatához méltó rémtett volt a fasiszták 1943. november 15-én a vár árkainál véghezvitt gyilkolása: itt végezték ki és hagyták temetetlenül az ellenállási mozgalom vezetésével gyanúsított hazafiakat. Most egy emléktábla jelzi az áldozatokat, s minden évben, a halottak napján hivatalosan is koszorúzással megemlékeznek róluk.

Mártírok útjának (ld. balra) nevezték el a várat és a délre fekvő dómot összekötő rövid belvárosi utcát. E borzalomnak állít emléket a «Ferrara hosszú éjszakája» c.

film, valamint Giorgio Gandini 1994-ben publikált könyve, amely a «La notte del terrore», azaz «A terror éjszakája» címet viseli.

Este-kastély: Fotó © B. Tamás-Tarr Melinda

Mártírok útja, jobbra kicsit fozzánk közelebb van a nem látható kastély és ennek az oldalán történt a fenti gyilkosság. Fotó © B. Tamás-Tarr Melinda

Valóban nehéz elképzelni a komor kastélyban Lucrezia Borgiának, Alfonso D'Este nejének színes udvarát, aki híres volt intellektuális képességeiről is nemcsak szépségéről, s aki szívesebben tartózkodott a város délkeleti szegélyén fekvő Palazzo Schifanoiában, azaz a Gondúzó palotában, amelynek falait a már említett Francesco del Cossa és tanítványai freskói díszítik.

Az 1135-ben épült dóm Olaszország legfestőibb külsejű középkori templomainak egyike. A vártól északra haladó Ercole I. D'Este sétányon eljutunk a Palazzo dei Diamantihoz (ld. lent), azaz a Gyémántpalotához, amelyet a XV. sz. végén Biagio Rossetti tervei szerint építettek. Neve onnan ered, hogy az épületet burkoló köveit gyémánt szerűen, ék alakúra csiszolták. Ma képtárnak ad otthont az épület felső részén a reneszánsz festészet állandó kiállítása, alul pedig a periódusonként rendezett mai modern festészet alkotásai élvezhetők.

Mi magyarok nem mulasztjuk el hangoztatni, hogy a mi Janus Pannoniusunk, akiről itt Ferrarában utcát is elneveztek, itt tanult a nagy hírű Guarino

Guarini tanítványaként. 2002-ben a magyar kultúra éve alkalmából az Ariosto-házban rendezték meg a Janus Pannonius konferenciát, amelyről az «Osservatorio Letterario» kulturális és irodalmi periodika beszámolt részletesebben, annál is inkább, mert a helyi sajtótól senki nem volt jelen az előadások alatt! A helyi napilapok csak általánosságban beszéltek az ezzel kapcsolatos kulturális rendezvénysorozatról, s ott voltak inkább jelen, ahol a protokolláris, magyar külképviselet által is képviselt események zajlottak le...

Az idegen, legyen az külföldi, vagy más tartományból érkező azonnal megérzi a ferrarai közösség zártságát, ridegségét: nehezen fogadja be az idegeneket. Ennek a talán genetikailag is átörökített magatartásnak történelmi magyarázata van: azt mondják, hogy a ferraraiak a hollandokhoz hasonló karakterek. A földjük nem jelentette a Természet Anyát, a «Madre Naturát», mindenegyes darabkát úgy kellett e népnek apránként megkaparintania, meghódítania a tengertől és a posványoktól. S ehhez jött az örökös küzdelem a Pó áradásaival, amelyek igen nagy káros következményekkel jártak: nyomorúságot, halált hagya hátra.

Palazzo dei Diamanti; Foto internet (Ferrara portáljáról)

Az előbb említett könyvben a szerző az alábbiakat mondja a bevezetőben:

«...A ferraraiak, talán csak ferraraiak a hollandokéhoz hasonló természettel, tiszta faj mint a kenyér, amelyet a víz alá temetett földből kellett kicsikarni; elnyomottak a mindig ködös, nyirkos hidegtől vagy a

Porta Reno út; Fotó © B. Tamás-Tarr Melinda

nagy páras forráságtól; fojtogatottak az Uraságok despotizmusától, akik a kurtizánokat és a jószágokat szerették és a szabadság után áhítózó embereket gyűlölték.

A természet nem volt kegyes a ferraraiakhoz. Talán ezért ilyen kemény természetűek, független és érzéketlen az igazságtalanságokkal. A múlt században ezért találhattak itt otthonra anarchisták, szocialisták, antimilitaristák egyaránt. Számtalanszor félrevezették őket. Így, amikor az első világháború idején hazatértek a háborúból, szembetalálták magukat az éhséggel, a mindenkori igazságtalanságokkal, s mindezeket betetőzte a spanyolnáthajárvány. Fellázadtak harcokkal, sztrájkokkal, amelyeket a gyűlölet fűtött s nem az ésszerűség.

A végleges összeütközés elkerülhetetlen lett: egyik oldalon álltak az éhező dolgozó tömegek embertelen, minimális életszínvonal alatt éltek; alárendeltség, elmaradott feudális viszonyok között ezek az emberek nem álmodoztak a Mindenható kegyeiről, hanem a szovjetek szocializmusáról. A másik oldalon meg ott volt az agrárkapitalizmus az éppen megszületőben lévő nyomorral, mely ki akart térni az elkerülhetetlen

gazdasági és politikai alapok leromlása elől és azon volt, hogy megtartsa a profitelvű maximális kizsákmányolás törvényét.» (Fordította © Bonaniné Tamás-Tarr Melinda Dr.)

Dóm (1135)

Dóm (1135) ; Fotó Internet (Ferrara portálja)

Ezért nagy árat kellett fizetni: nem volt más, mint a fasizmus, amely a változtatás igénye miatt tudott teret hódítani. Igen magas ár volt: a szabadság és a demokrácia elvesztésével, a Mussolini-diktatúra megteremtésével, a háborúval, az ország teljes rombadöntésével járt!

Piazza Trento Trieste

Via delle Volte

Ferrara történelmi városmagja, ahonnan elindul a bizánci kori védő városfalépítés

Most békében élünk, de nem kevesebb problémával. Úgy, mint otthon Magyarországon a megélhetés mindennapi gondjai nem kis fejtörést és küzdelmet okoznak. Ferrara bizony nem tud nyújtani sok

munkalehetőséget sem. Akinek szerencséje volt, az a városon kívül talált munkát, s naponta ingázik az otthon és a munkahely között. Az ingázók közé tartozik férjem is...

Gazdag kulturális programok gazdagítják a város életét, de a lakosság legnagyobb része nem látogatja ezeket, a lélekszámhoz viszonyítva csak igen szűk réteget érint... S hogy ki miért nem, erre mindenkinek megvan a magyarázata - kivéve a felkapott sztárokhoz, nagy hírességek nevéhez fűződő rendezvényeket, oda viszont egy «egyszerű földi halandó» nehezen kap jegyet, vagy egyáltalán nem... ²

Via Mazzini, amely a centrum teréhez, az Este-kastélyhoz vezet

Ferrarához és a ferrarai járáshoz a középkori hírességeken kívül a további századokban is sok neves személyiség kapcsolódik. Nézzük pl. a XVIII. századtól napjainkig, s említsünk meg néhányat a teljesség

igénye nélkül: Giuseppe Agnelli, irodalmár (Ferrara 1856- Ferrara 1940), Giuseppe Alberghini, kardinális (Cento 1770- Roma 1847), Amedei Amedei hazafi és tudós (Centi 1811 – Bologna 1855), Michelangelo Antonioni filmrendező (Ferrara 1912), Italo Balbo, fasiszta marsall (Quartesana 1896-Tobruk 1940), Giorgio Bassani, író (Ferrara 1916-Roma 200), Ugo Bassi, garibaldista mártír (Cento 1801-Bologna 1849), Giovanna Bemporad, költő (Ferrara 1928), Adriana Benetti, színésznő (Quacchio/Ferrara 1919), Gustavo Bianchi,

A restaurált XIV. századbéli S. Giorgio

felfedező (Ferrara 1845-Etiopia 1884), Maria Ilva Biolcati (Milva) énekesnő és színésznő (Goro 1939), Giovanni Boldini, festő (Ferrara 1842-Párizs 1931), Carla Boni, énekes (Ferrara 1925), Aroldfo Bonzagni, festő (Cento 1887-Milano 1918), Giuseppe Borgatti, tenor énekes (Cento 1871- Leggiuno/Varese 1950), Artemio Cavallina, költő (Ferrara 1873-Copparo 1937), Giuseppe Cevolani, nyelvész és latinista (Cento 1877-Cento 1961), Luciano Chaillly, zenész (Ferrara 1920), Giorgio Consoli, énekes (Ferrara 1920), Filippo De Pisis, festő és költő (Ferrara 1896-Brugherio 1956), Alessandro Duran, ökölvívó (Ferrara 1965), Carlos Duran, Alessandro apja (Rosario di San FÉ 1936-Brugnato 1991), Massimiliano Duran, ökölvívó, Alessandro bátyja (Ferrara 1963), Aldo Ferraresi, hegedűművész (Ferrara 1902-Sanremo 1978), Roberto Pazzi, író (Ameglia/La Spezia 1946), Mimí Quilici Buzzacchi, festő (Medole/Mantova 1903-Roma 1990), Folco Quilici, filmrendező, újságíró, író (Ferrara 1930), Carlo Rambaldi, forgatókönyvíró, E.T. kitalálója (Vigarano Mainarda 1925), Mario Roffi, irodalmár és politikus (Spilamberto/Modena-Ferrara 1995), Gianfranco Rossi (†Ferrara 2000), F,lorestano Vancini filmrendező (Ferrara 1926) stb.

A Via Saraceno városnegyede

¹ Felhasznált irodalom és az aláírás nélküli képek, ábrák forrása: «La storia di Ferrara», Il Resto del Carlino, Ferrara, 1995.

² Részben átvett részlet az «Európát kapcsoljuk!» c. cikkemből:

(http://xoomer.alice.it/bellelettere1/Pagina%20Web%20personale.htm#_Current_Projects)

Link:

Ferrarai Janus Pannonius Kongresszus <http://digilander.libero.it/osservletterdgl1/convegnojanuspannonius.htm>

Ferrarai pillanatképek: <http://xoomer.virgilio.it/bellelettere1/ferrara.htm>

Ferrara Hóballon Fesztivál 2005: <http://xoomer.virgilio.it/bellelettere2/mongolfiera.htm>

Ferrarai Hóballon Fesztivál 2006: <http://www.osservatorioletterario.net/mongolfiera2006.htm>

Ferrarai Buskers Fesztivál: <http://www.ferrarabuskers.com/index.phtml?id=113>

Webcam: <http://www.deltacommerce.com/castello.html> , <http://sd2.provincia.fe.it/intranet/internet.nsf/G2WebCam?OpenPage>

Kulináris művészet: Hazai (magyarországi) és ferrarai ízek: <http://xoomer.virgilio.it/bellelettere/piattinatale.htm>

Elkészült: 2006.december 05. 1:43
Frissítés: 2006. december 05. 14:13